

Деревянко Б.В., Торяник І.В. Особливості доказування у судах України. *Адміністративне право і процес: історія, сучасність, перспективи розвитку*: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 24 березня 2017 року). Кривий Ріг: Донецький юридичний інститут МВС України, 2017. С. 63–65.

ОСОБЛИВОСТІ ДОКАЗУВАННЯ У СУДАХ УКРАЇНИ

Деревянко Б.В., професор кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки

Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету, д.ю.н., професор;

Торяник І.В., магістрант Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету

Інститут доказування є одним із центральних інститутів господарського судочинства. Даному інституту надається особливе значення, тому що саме від його стану буде залежати виконання основної функції господарськими судами – захист прав суб'єктів господарювання.

Теорія судового доказування у науках українського процесуального права є мало розробленою. Адже наразі немає єдиної точки зору і з найбільш важливих питань доказування – змісту, суб'єктів тощо.

Кожній країні притаманні свої особливості стосовно повноважень суддів у сфері доказування, а також у механізмі їх реалізації.

Так, американський вчений Хазард вказує на таку особливість діяльності суду: «Суддя в системі європейського права навіть більше, ніж адвокат у системі загального права, є відповідальним за розвиток процедури доказування, чітке формування фактів, необхідних для обґрунтування правових положень, на яких ґрунтується рішення. У європейському судочинстві існують розбіжності у розумінні методів і ступеня участі в цьому процесі» [1, с. 38].

Особливістю діяльності суду Бельгії є те, що суддя може вжити заходів для встановлення фактів за власною ініціативою: допит свідків, вимога особистої присутності сторін для дачі показань та пояснень тощо [2, с. 186].

Щодо суду в Італії, то там до повноважень судді належить встановлення часових меж для надання нових письмових доказів та списку (переліку) доказів, які не були раніше включені до позовної заяви, а також суддя має право ставити питання сторонам, витребувати будь-яку інформацію для перевірки та призначати експертів тощо [2, с. 187].

А в ФРН суд зобов'язаний сприяти сторонам у забезпеченні надання всіх доказів для підтвердження матеріально-правових і процесуальних фактів, які

Деревянко Б.В., Торяник І.В. Особливості доказування у судах України. *Адміністративне право і процес: історія, сучасність, перспективи розвитку*: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 24 березня 2017 року). Кривий Ріг: Донецький юридичний інститут МВС України, 2017. С. 63–65.

стосуються справи [2, с. 186]. За німецьким законодавством для формування суддівського переконання немає необхідності в абсолютній математичній точності підтвердження наявних у справі даних. Важливим є лише такий ступінь імовірності, який дозволяє розвіяти суду сумніви у конкретній справі [3, с. 283].

У законодавстві Угорщини закріплено обов'язок кожної сторони доводити ті обставини, на яких вона обґрунтовує свої вимоги або заперечення. Сторона, яка зацікавлена в тому, щоб суд визнав істинними факти, які протилежна сторона не оскаржує, як правило, повинна доказувати обставини, необхідні для вирішення спору [4].

Ініціатива сторін в законодавстві України обмежена з боку держави. Це стосується допиту свідків, вилучення доказів, а також інші процесуальні дії, які, відповідно, здійснюються опосередковано. Щодо процесу отримання доказів в Україні, то даний процес є досить ускладненим: особа, яка володіє певним доказом, немає обов'язку видавати його на вимогу сторони судового процесу.

В англо-американському праві існує правило «hearsay rule», що означає заборону надання як доказів відомостей про обставини, які свідок не сприйняв безпосередньо, а відомі йому з чужих слів. За передачі відомостей від однієї особи до іншої може бути перекручений їхній первинний зміст. Із цієї заборони є безліч винятків. Наприклад, покази з чужих слів за певних умов припускаються, щоб надати відомості, якими володіла особа, що померла до розгляду справи [5, с. 28].

Щодо вищезазначеної особливості в українському законодавстві, то заборони на використання показань свідків, які можуть надаватися з чужих слів, не існує.

Відповідно до Господарського процесуального кодексу України суддя за заявою сторони чи державного виконавця роз'яснює рішення, ухвалу, не змінюючи їх змісту, а також за заявою сторони або за своєю ініціативою виправляє допущені в рішенні, ухвалі описки чи арифметичні помилки, не змінюючи суті рішення. Якщо суддею під час прийняття рішення допущені саме процесуальні помилки або помилки у застосуванні норм права сторони у справі, прокурор, треті особи, особи, які не брали участь у справі, якщо господарський суд вирішив питання про їх права та обов'язки, мають право подати апеляційну скаргу на рішення місцевого господарського суду [6].

Існує думка, що доцільніше було б перейняти досвід США щодо того, що за допущення суддею помилок у розв'язанні спору, якщо таке рішення має безумовні підстави для скасування, збирається колегіальний орган (певна частина всіх суддів), і його представники виправляють помилку, не направляючи справу у вищу

Деревянко Б.В., Торяник І.В. Особливості доказування у судах України. *Адміністративне право і процес: історія, сучасність, перспективи розвитку*: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 24 березня 2017 року). Кривий Ріг: Донецький юридичний інститут МВС України, 2017. С. 63–65.

інстанцію. У зв'язку з цим деякі дослідники пропонують президію апеляційного суду (це 9 і більше суддів) уповноважити за поданням голови суду розглядати одержану скаргу [7].

Отже, проаналізувавши законодавство інших держав, можемо вивчити ідеї, принципи, а також концепції іншої правової системи. Адже це є шляхом до розвитку і вдосконалення власної теорії. Тому можна наголосити на тому, що в процесуальному праві проблема доказування займає особливе місце, найважливішою частиною якого є доказове право. Наразі, надзвичайно важливим є співробітництво, а також обмін досвідом. У своїй діяльності суди різних країн застосовують норми міжнародного права, а також порівняльне правознавство, оцінюючи процесуальні результати дій іншої держави. А для удосконалення українського законодавства у сфері доказування можна запропонувати розширити перелік засобів доказування шляхом його доповнення саме показаннями свідків, а також уточненням формулювання такого засобу доказування, як пояснення осіб, які беруть участь у справі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Веденеса Е.Ю. Роль суда в доказывании по делу в российском гражданском арбитражном судопроизводстве / Е.Ю. Веденеса // Арбитражный и гражданский процесс. — 2001. — № 2. — С. 31–38.
2. Бабенко В.В. Актуальні проблеми доказування в господарському процесі / В.В. Бабенко // Вісник господарського судочинства. — 2005. — № 2. — С. 186–193.
3. Ратушна Б. Стандарт доказування як критерій достовірності судового пізнання / Б. Ратушна // Право України. — 2012. — № 6. — С. 282–289.
4. Цивільний процесуальний кодекс Угорщини [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.lexadin.nl/wlg/legis/nofr/eur/lxwehun.htm>.
5. Мелех Л.В. Світовий досвід і практика застосування інституту доказів і доказування у господарському процесі / Л.В. Мелех // Науковий вісник. — 2015. — № 4. — С. 24–34.
6. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6 листопада 1991 року № 1798-XII / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 6. — Ст. 56.
7. ВХСУ: судебные палаты работают (Интервью с Первым заместителем Председателя Высшего хозяйственного суда Украины Н. Титовым от 15.04.03 г.) // Юридическая практика. — 2003. — № 15 (277). — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://pravo.ua/welcome.php>.